

Akın Kumtepe, Berkcan Kayaarslan, Berat Lepeci, Azra Cemre Demirhan
Kırıkkale University, Kırıkkale-Turkey
akin_kumtepe@hotmail.com; brkyrsln@gmail.com; beratlepeci@gmail.com;
azrademirhan@gmail.com

DOI	http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2019.14.1.D0223	
ORCID ID	0000-0002-3186-6398	0000-0003-4741-2371
	0000-0003-4480-8653	0000-0002-7073-9471
CORRESPONDING AUTHOR	Berkcan Kayaarslan	

FACEBOOK'TAKİ MÜZİK EĞİTİMİ İLE İLGİLİ GRUPLARIN MÜZİK EĞİTİMCİLERİNE KATKILARININ İNCELENMESİ

ÖZ

Bu araştırma Facebook üzerinde kurulan müzik eğitimi gruplarında ne tür paylaşımlar yapıldığının yanı sıra bu gruplara ilişkin müzik öğretmenleri görüşlerinin neler olduğu sorusuna yanıt aramaktadır. Facebook üzerinde kurulan müzik eğitimiyle ilgili grupların özelliklerinin incelenerek öğretmenlerin bu gruplardan ne kadar faydalandığının ortaya konulması amaçlanmıştır. Facebook'da "müzik" anahtar kelimesi ile arama yapıldığında, müzik eğitimine ilişkin 17 gruba ulaşılmıştır. Bu araştırma nitel bir araştırma olup, araştırma deseni ise durum çalışmasıdır. Bu çalışmada toplanan veriler anket ve doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde ise içerik analizi kullanılmıştır. Örnekleme oluşturan üç Facebook paylaşım grubu incelendiğinde amaçlarının benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bu üç grupta müzik eğitimcilerinin kendi aralarında yardımlaşmasına katkı sağladığı görülmektedir. Video paylaşımları incelendiğinde en çok paylaşım konser videolarında yapılmıştır. Dokümanlara baktığımızda ise plan ve programlara ait paylaşımlar en fazla yapılan paylaşımlar olarak görülmektedir. 230 müzik eğitimcisine 10 soruluk bir anket yapılmıştır. Sorulara verilen cevapların çoğunda bu paylaşım gruplarının müzik eğitimcilerine katkı sağladığı verisine ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya, Müzik, Facebook, Müzik Eğitimi, Paylaşım Siteleri

INVESTIGATION OF CONTRIBUTIONS TO MUSIC EDUCATORS FROM GROUPS RELATED TO MUSIC EDUCATION ON FACEBOOK

ABSTRACT

This research is seeking answers to what kind of sharing is made in music education groups established on Facebook, and what are the opinions of music teachers about these groups. It is aimed to reveal how much the teachers have benefited from these groups by examining the characteristics of groups related to music education established on Facebook. When Facebook was searched with the keyword "music", 17 groups of music education were reached. This research is a qualitative research and research design is a case study. Data collected in this study were obtained through questionnaire and document review. Content analysis was used to analyze the obtained data. When examining the three Facebook sharing groups that make up the sample, it appears that their aims are similar. In these three groups, music educators seem to contribute to helping each other. When video sharing is reviewed, it is most often shared on concert videos. When we look at the documents, the sharing of the plans and programs is seen as the most shared. A questionnaire was applied to 230 music educators with 10 questions. Most of the answers to the questions have reached the data that contributes to the music educators from these sharing groups.

Keywords: Social Media, Music, Facebook, Music Education, Sharing Sites

How to Cite:

Kumtepe, A., Kayaarslan, B., Lepeci, B. ve Demirhan, A.C., (2019). Facebook'taki Müzik Eğitimi İle İlgili Grupların Müzik Eğitimcilerine Katkılarının İncelenmesi, **Fine Arts (NWSAFA)**, 14(1):12-27, DOI: 10.12739/NWSA.2019.14.1.D0223.

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

İnsanoğlu sosyal bir canlıdır ve her daim iletişim kurma ihtiyacı hissetmiştir. Yani iletişim, hayatımızın vazgeçilmez bir unsurudur. "İletişim kavramı dilimizde Latince ortak, müşterek anlamına gelen communis sözcüğünden türetilen communication sözcüğüne karşılık olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla iletişim, iki veya daha fazla insan arasında anlamları ortak kılma süreci olarak tanımlanabilir" (Yalın, 2015:12). İletişim sadece sözlü değil yazılı da gerçekleştirilebilir. Teknolojinin gelişmesi ise bunun gibi birçok olanak sağlamıştır. İnternet sayesinde binlerce kilometre ötedeki insanlar ile iletişime geçebilmesi mümkün hale gelmiştir. "Dünya üzerindeki tüm bilgisayarları birbirine bağlayan ve bu şekilde tüm bilgisayarların iletişimini sağlayan uluslararası en büyük bilgisayar ağına internet adı verilmektedir. Dünya üzerinde bulunan bütün bilgisayarlar, kişisel bilgisayarlardan çok kullanıcıya sistemlere kadar, model, marka, yer ve zaman bağımlılığı olmaksızın, internet aracılığı ile iletişim kurabilirler" (Yalın, 2015:183). Dünya üzerinde internet aracılığı ile kurulan iletişimin sağlayıcıları ise sosyal medya platformlarıdır. Sosyal medya; "Kullanıcıların kendileri ile ilgili kişisel haberleri verebileceği, arkadaş edinebileceği veya arkadaşlarıyla etkileşimli bir şekilde iletişim kurabileceği, resimlerin, videolarını paylaşabilecekleri, çeşitli etkinlikler düzenleyebilecekleri web sitelerine genel olarak sosyal ağ ya da sosyal paylaşım adı verilir" (Aydoğan ve Akyüz, 2010:26). Sosyal medya diye adlandırılan sosyal paylaşım siteleri günümüzdeki önemli bilgi paylaşım yollarından biridir. Dünya çapında yaşanan olaylar sosyal paylaşım siteleri üzerinden dünyanın her bir köşesine anında iletilmektedir. İnternet ağına sahip her birey bu tür platformlara üye olabilir ve çevrim içi paylaşımlar yapabilir. Sosyal paylaşım siteleri ilk yaygınlaştığı dönemlerde sosyalleşmek amaçlı karşımıza çıkarken günümüzde geldiği durum ise sosyalleşme dışında bilgi, deneyim ve mesleki materyallerin paylaşıldığı bir mecra dönüşmüştür.

Sosyal medya platformlarının bir diğer amacı ise eğitimle alakalı bilgileri daha kolay yaymak ve bu bilgilere ulaşılabilmesini sağlamaktır. Sönmez'in (2013) "Sosyal Medya ve Ortaöğretim Öğretmenlerinin Facebook Kullanım Alışkanlıkları" adlı yüksek lisans tezinde görüldüğü üzere ortaöğretim öğretmenleri kendi branşları ile ilgili grupları takip edip buralardan branşları ile ilgili gelişmeleri takip ettiklerini ve paylaşım yaptıklarını ifade etmiştir. Aynı şekilde Sönmez'in araştırmasında görüldüğü üzere öğretmenler öğrencileri ile Facebook aracılığı ile etkileşim kurmaktadır. Öğretmenler öğrencilerine iletmek istedikleri mesajları veya onların okuması istediği makaleleri, hazırladıkları sunumları Facebook üzerinden ulaştırdıklarını belirtmiştir (Sönmez, 2013). Amerika'da yapılan bir araştırmaya göre de lise ve üniversite düzeyindeki öğrenci ve öğretmenlerin Facebook üzerinden ilişkileri incelenmiş, Facebook üzerindeki çevrimiçi ve çevrimdışı ilişki yüz yüze gerçekleştirilen ilişkiye göre daha güçlü bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Gelişen teknolojinin, eğitime ve bunun gibi birçok şeye katkısı mevcuttur. Ayrıca öğrenciler sosyal ağları eğitim amaçlı kullanmak istediklerini bildirmişlerdir (Pollara ve Zhu, 2011). Toğay, Akdur, Yetişken, Bilici'nin (2013) "Eğitim Süreçlerinde Sosyal Ağların Kullanımı: Bir MYO Deneyimi" adlı makalelerinde; 60 öğrenciye bir dönem boyunca aktif olarak sosyal medya ortamlı öğrenim desteği sağlanmış olup bu desteğin etkilerini öğrenci görüşleri ile ölçtükleri bir çalışmadır. Araştırmada sosyal medyaların öğrenci-öğretmen ilişkisini arttırdığı vurgulanmıştır. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun sosyal medyaların eğitim sürecinde önemli olduğu yönünde görüş bildirdiği ve ders başarılarını yine olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Araştırmaya

göre öğrencilerin görüşleri sosyal medyanın eğitim süreçlerinde kullanımı geleneksel yöntemlere göre daha iyi ve daha çekici olduğu gözlemlenmiştir (Toğay, vd. 2013). Sosyal ağların eğitime yararı bu çalışma ile ortaya konmuştur. Sosyal medya sitelerinden birisi olan Facebook'da genel müzik eğitimi ile ilgili gruplar bulunmakta ve müzik eğitimcileri bu gruplarda çeşitli paylaşımlar yapmaktadır. Bu paylaşımlar çalışmayı hazırlayan araştırmacılar tarafından ilgi çekici bulunmuş ve paylaşımların sağladığı yararı araştırma gereği duyulmuştur. Bu çalışmada Facebook'da ki müzik eğitimiyle ilgili grupların özellikleri incelenmiş, ilk ve ortaöğretim öğretmenlerinin bu gruplardan ne kadar etkilendiği ortaya konmuştur. Facebook'da müzik eğitimi ile ilgili grupların durumu ve bu gruplara ilişkin müzik eğitimcilerinin görüşleri nasıl olduğu sorusunu yanıt aramak için yapılan bu araştırmanın alt problemleri;

- Seçilen grupların amaçları karşılaştırıldığında nasıl bir durum mevcuttur?
- Seçilen gruplarda ki reklam, konser, eğitim, toplu etkinlik ve bireysel etkinlik video paylaşımlarının sayıları nasıl dağılım göstermektedir?
- Seçilen gruplarda ki plan ve programlar, nota ve alt yapı dosya paylaşımlarının sayıları nasıl dağılım göstermektedir?
- Seçilmiş grupların müzik eğitimine ilişkin takipçi görüşleri nelerdir?
olarak belirlenmiştir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu araştırmanın amacı, Facebook'da bulunan müzik eğitimi ile ilgili grupların özelliklerinin ortaya konularak, bu grupları kullanan müzik eğitimcilerinin bu gruplardan ne kadar yararlandığının tespit edilmesidir. Bu araştırmanın önemi ise bu ve benzeri grupların eğitime yararlarının kanıtlanması ile bu grupların daha güvenilir hale getirilmesi, mevcut genel müzik eğitimine yarar sağlayacak olmasıdır. Bu araştırma sosyal medya platformlarından Facebook ile Facebook üzerinde ise "Müzik Öğretmenleri Paylaşım" grubu, "Haydi Müzik Dersi Materyallerini Paylaşalım" grubu ve "DERSİMİZ MÜZİK" grubu olmak üzere üç paylaşım grubu ile sınırlandırılmıştır. Sosyal medya platformu olarak Facebook seçilmesinin amacı en çok kullanılan sosyal medya sitesi olmasıdır. Araştırmadaki grupların seçilmesi kriterleri de takipçi sayısı ve grubun aktif kullanılır olup olmadığına daıdır.

3. YÖNTEM (METHOD)

Bu araştırma nitel veri toplama teknikleri kullanıldığı betimsel bir araştırmadır. "Nitel araştırmalar; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmalardır" (Yıldırım ve Şimşek, 2016:112). Araştırmanın deseni ise durum çalışmasıdır. Durum çalışması; "Güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi (içeriği) içinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan, görgül bir araştırma yöntemidir" (Yıldırım ve Şimşek, 2016:313). Facebook'da "müzik" anahtar kelimesi ile arama yapıldığında, müzik eğitime ilişkin 17 gruba ulaşılmıştır. Facebook'da bulunan bu müzik eğitimi ile ilgili gruplar araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Bu araştırmanın örneklemini Facebook'da bulunan "Haydi Müzik Dersi Materyallerini Paylaşalım", "Müzik Öğretmenleri Paylaşım Grubu", "DERSİMİZ MÜZİK" grupları ile belirlenmiştir. Bu grupların

seçilmesinde takipçi sayıları ve takipçilerin grubu aktif kullanması gibi kıstaslar göz önünde bulundurulmuştur. Araştırmanın örnekleme ise amaçlı örneklemdir (purposeful sampling). "Bu örneklemin temeli, araştırmada ortaya konulan amaçlar doğrultusunda bir evrenin temsilci bir örneği yerine, amaçlı olarak bir ya da birkaç alt kesimini örnek olarak almaktır. Amaçlı örnekleme, evrenin soruna en uygun kesimini gözlem konusu yapmak demektir" (Sencer, 1989:386).

Tablo 1. Örnekleme oluşturan facebook gruplarının genel özellikleri
(Table 1. General characteristic of the facebook group that created the sample)

Gruplar	Takipçi	Kuruluş Tarihi	Grup Statüsü
Haydi Müzik Dersi Materyallerini Paylaşalım	14.328	11 Eylül 2013	Kapalı Grup
Müzik Öğretmenleri Paylaşım Grubu	11.675	27 Aralık 2009	Kapalı Grup
Dersimiz Müzik	8.467	23 Nisan 2015	Kapalı Grup

Bu araştırmada anket ve doküman incelemesi veri toplama tekniklerinden yararlanılmıştır. "Anket, kalem-kağıt yoluyla objenin, bireyin ya da grubun kendisi hakkında bilgi vermesi şeklidir. Bu betimleme ya da survey yöntemleri içinde en çok kullanılanıdır. Bunun nedeni kolay, ucuz ve bilgileri doğrudan doğruya toplamaya uygun oluşudur. Eğer herhangi bir konuda başkalarının fikirleri alınmak isteniyor ise yapılacak işlerden biri onlara yazılı sorular vermektir. Bir bakıma bu, fikirler, inanışlar, öneri ve bireysel yaşantılarla ilgili bilgilerin elde edilmesi için en uygun yol gibi görünmektedir" (Kaptan, 1981:159). "Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Öte yandan, nitel araştırmalarda gözlem ve görüşme gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte kullanıldığında 'verinin çeşitlendirilmesi' (data triangulation) amacına hizmet edecek ve araştırmanın geçerliliğini önemli ölçüde arttıracaktır" (Yıldırım-Şimşek, 2016:189-190). Bu araştırmada dokümanları incelerken içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. "İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir" (Yıldırım ve Şimşek, 2016:242). Ayrıca anket verilerinin çözümlenmesinde ise yüzde ve frekans kullanılmıştır.

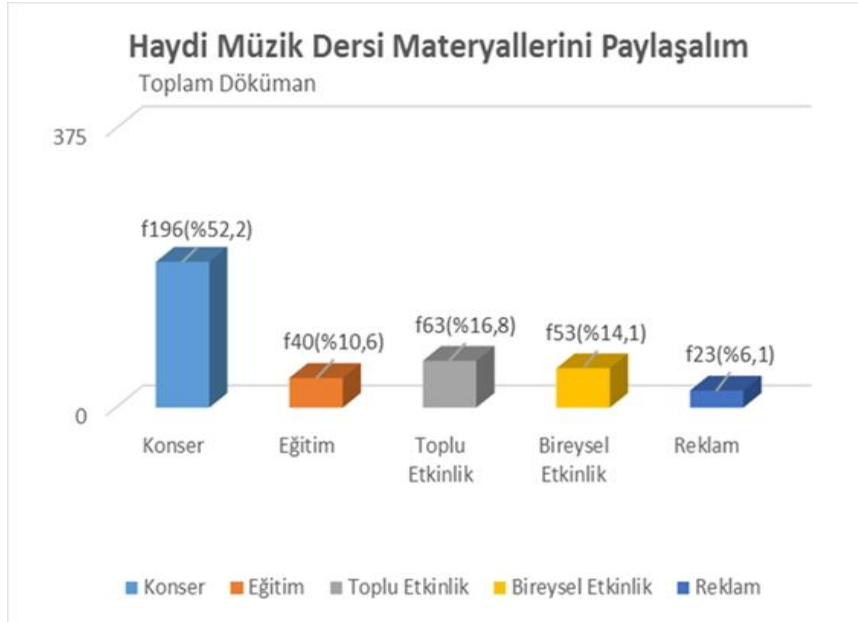
4. BULGULAR VE TARTIŞMA (FINDINGS AND DISCUSSIONS)

Seçilen gruplarda belirlenen anahtar kelimelere dair değerler tablo yardımı ile ele alınmış ve bu gruplar karşılaştırılmıştır. Elde edilen veri yorumlanmıştır.

Tablo 2. Örnekleme oluşturan facebook gruplarında belirlenen anahtar kelimelerin karşılaştırılması
(Table 2. Comparison of numerical values for videos of facebook groups that create sample)

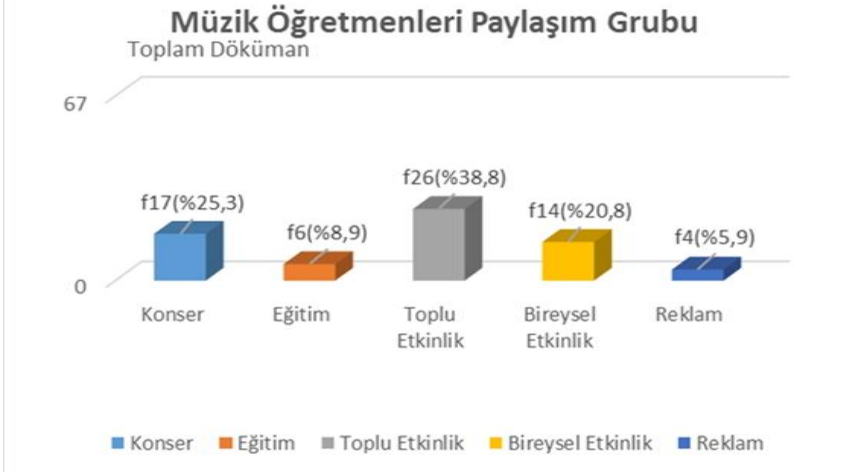
	Haydi Müzik Dersi Materyallerini Paylaşalım	Dersimiz Müzik Paylaşım Grubu	Müzik Öğretmenleri Paylaşım Grubu
Yardımlaşma Paylaşımları	✓	✓	✓
Video Paylaşımları	✓	✓	✓
Doküman Paylaşımları	✓	✓	✓
Reklam Paylaşımları	✓	*	✓
Kapalı Grup	✓	✓	✓

Örnekleme oluşturan Facebook gruplarında "Yardımlaşma", "Doküman Paylaşımları", "Reklam Paylaşımları", "Grup Statüsü: Kapalı Grup" aranmıştır. Seçilen üç grupta da yardımlaşma paylaşımları, video paylaşımları, doküman paylaşımları tespit edilmiştir. İki grupta reklam paylaşımları tespit edilmişken "Dersimiz Müzik" paylaşım grubunda reklam paylaşımı bulunmamaktadır. Bunun sebebi grup yöneticisinin grup kuralları ile ilgili paylaşımında reklam paylaşımlarının yasak olduğunu belirtmesinden ötürü olabilir. Örnekleme oluşturan üç ise grup da kapalı gruplardır. Konser, eğitim, toplu etkinlik, bireysel etkinlik ve reklam paylaşımlarının sayısal dağılımına ilişkin durum incelenmiştir. Her grup ayrı grafikler ile ele alınmış ve elde edilen veri yorumlanmıştır.

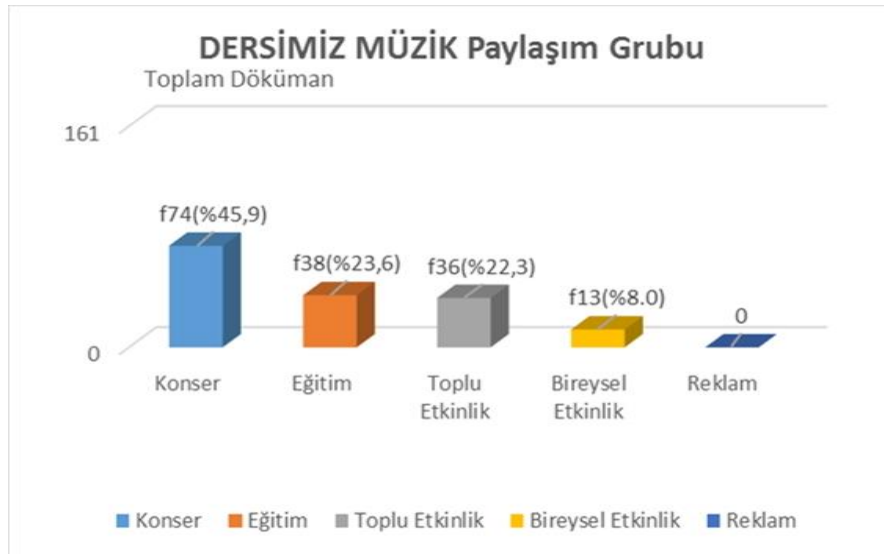

Grafik 1. Reklam, konser, eğitim, toplu etkinlik ve bireysel etkinlik video paylaşımlarının sayısal dağılımına ilişkin durum
(Graphic 1. Situation regarding to numerical distribution of sharing video for advertising, concert, training, mass event and individual activity)

Grafik 1'de görüldüğü gibi Haydi Müzik Dersi Materyallerini Paylaşım adlı Facebook grubunda verilen kriterlere uygun 375 video tespit edilmiştir. Bu videoların çok büyük bir çoğunluğu "konser" videosu olmaktadır. Paylaşılan videoların bir kısmı ise "reklam" videoları olup, bu 23 videonun da aynı ürüne ait olması dikkat çekicidir. Eğitim kategorisine ait 40 video tespit edilmiştir. Konser kategorisine ait videolara oranla bu sayı hayli azdır. Bunun sebebi eğitim videolarının konser videoları kadar popülerlik göstermiyor olması olabilir. Grafik 2'de görüldüğü gibi Müzik Öğretmenleri Paylaşım Grubu adlı Facebook grubunda verilen kriterlere uygun 67 video tespit edilmiştir. Bu videolar içinde en fazla değeri alan "toplu etkinlik" videolarıdır. 26 video ile %38,8'lik yüzdelik dilime sahip olan "toplu etkinlik" videolarını "konser" videoları takip etmektedir. Yine bu grupta da en düşük değere sahip olan kategori "reklam" videoları olmuştur. 6 adet olup %8,9'luk değeri ile "eğitim" videoları yine diğer videoların gerisinde kalarak en çok paylaşım yapılan dördüncü video kategorisi olmuştur. Bunun sebebi eğitim videolarının konser videoları kadar popülerlik göstermiyor olması olabilir.

Grafik 2. Reklam, konser, eğitim, toplu etkinlik ve bireysel etkinlik video paylaşımlarının sayısal dağılımına ilişkin durum
(Graphic 2. Situation regarding to numerical distribution of sharing video for advertising, concert, training, mass event and individual activity)

Grafik 3. Reklam, Konser, Eğitim, Toplu Etkinlik ve Bireysel Etkinlik Video paylaşımlarının Sayısal Dağılımına İlişkin Durum
(Graphic 3. Situation Regarding to Numerical Distribution of Sharing Video For Advertising, Concert, Training, Mass Event and Individual Activity)

Grafik 3’de görüldüğü gibi dersimiz müzik adlı Facebook grubunda verilen kriterlere uygun 161 video tespit edilmiştir. Şekil 1’de olduğu gibi sayısal anlamda bu grafikte de aynı şekilde “konser” videoları büyük bir çoğunluk göstermiştir. Konser videolarını 38 video ile “eğitim” videoları takip etmektedir ki bu sayı, 36 adet “toplu etkinlik” videosu ile hemen hemen benzerlik gösterir. Diğer gruplardaki videoların sayısal dağılımına nazaran bu grupta hiç reklam videosu paylaşılmamıştır. Bunun nedeni, grup kuralları adlı paylaşım ile belirtilen ve herhangi bir reklam paylaşımını yasaklayan grup yönetimi olduğu düşünülmektedir.

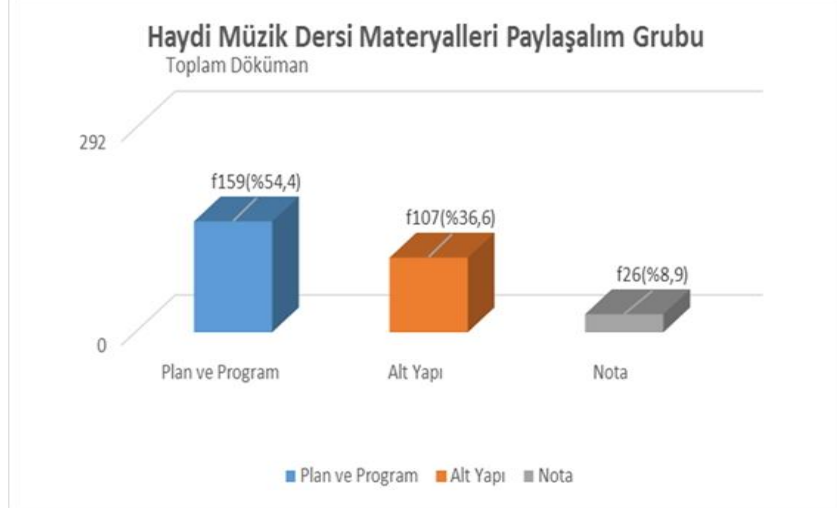
Tablo 3. Örnekleme oluşturan facebook grupları videolarının sayısal değerleri açısından karşılaştırılması
(Table 3. Comparison of umerical values for videos of facebook groups that create sample)

Videolar	Haydi Müzik Dersi Materyallerini Paylaşalım f	Müzik Öğretmenleri Paylaşım Grubu f	Dersimiz Müzik Paylaşım Grubu f
Konser	196	17	74
Eğitim	40	6	38
Toplu Etkinlik	63	26	36
Bireysel Etkinlik	53	14	13
Reklam	23	4	0
Toplam	375	67	161

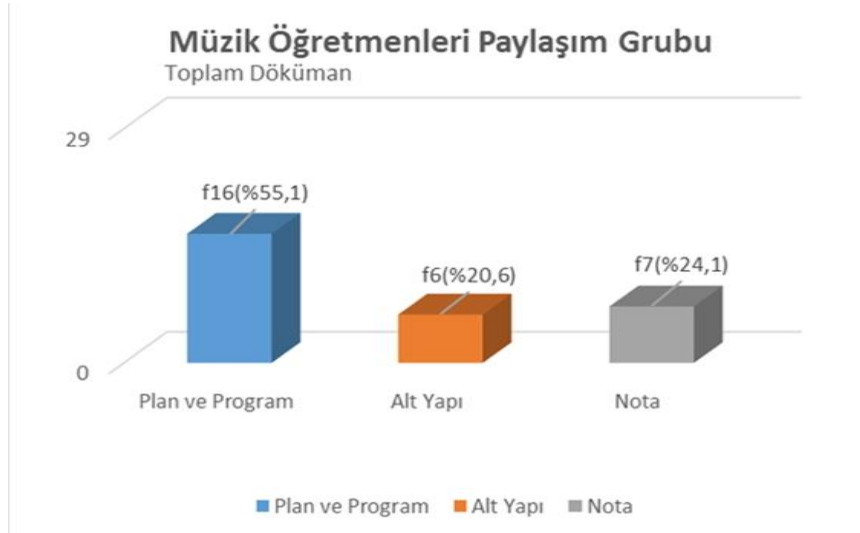
Gruplar incelendiğinde konser, eğitim, toplu etkinlik, bireysel etkinlik ve reklamlara dair videolara rastlanmış ve incelenmiştir. Sonuçlara bakıldığında konser videolarının diğer videolara oranla daha fazla paylaşıldığı görülmüştür. Toplu ve bireysel etkinlik videoları ele alındığında "Haydi Müzik Dersi Materyallerini Paylaşalım" grubunda daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Reklam videolarının ise neredeyse yok derecede az olduğu görülmüştür. Eğitim videolarına ilişkin çok fazla video paylaşımı olmadığı da ortadadır. Bu sonuçlar doğrultusunda örnekleme oluşturan Facebook gruplarının müzik eğitimine katkı sağladığı düşünülebilir. Alan uzmanlarının faydalanabileceği, alanına dair farkındalık oluşturması açısından bu mecralar oldukça önemlidir. Bu sebeple alan uzmanlarının bu paylaşım gruplarını daha fazla ve bilinçli kullanması önerilir. Plan-program, alt yapı ve nota paylaşımlarının sayısal durumuna ilişkin durum incelenmiş ve elde edilen veriler yorumlanmıştır.

Grafik 4'de görüldüğü gibi Haydi Müzik Dersi Materyallerini Paylaşalım adlı Facebook grubunda verilen kriterlere uygun 292 doküman tespit edilmiştir. Bu sayının yarısından fazlası plan ve programlar olup nota doküman paylaşımlarının 5 katından fazla olduğu görülmüştür.

Plan ve program paylaşımlarının özellikle eğitim ve öğretim yılının başladığı ilk tarihlerde arttığı görülmüştür. Diğer tarihlerde ise bu sayı istisnalar haricinde yok denecek kadar azdır. Bu dikkat çekici bir bulgudur.

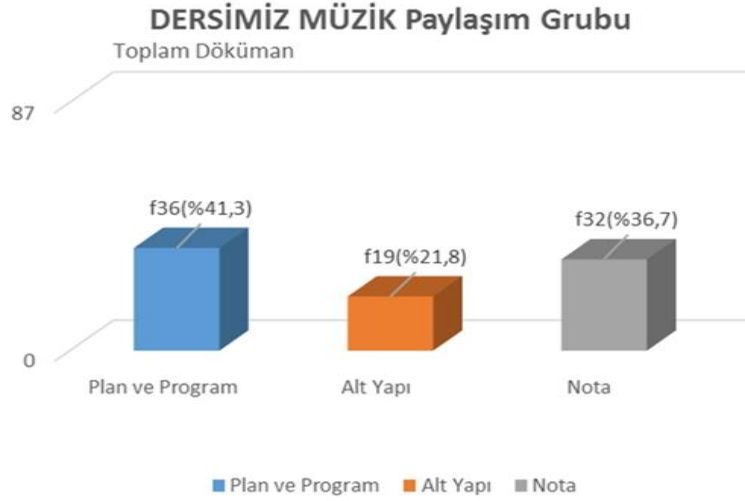

Grafik 4. Plan ve programlar, nota ve altyapı doküman paylaşımlarının sayısal dağılımına ilişkin durum
(Graphic 4. Situation regarding to numerical distribution of sharing documents of plans, programs, notes and infrastructure)

Grafik 5. Plan ve programlar, nota ve altyapı doküman paylaşımlarının sayısal dağılımına ilişkin durum
(Graphic 5. Situation regarding to numerical distribution of sharing documents of plans, programs, notes and infrastructure)

Grafik 5’de görüldüğü gibi Müzik Öğretmenleri Paylaşım Grubu adlı Facebook grubunda verilen kriterlere uygun 29 doküman tespit edilmiştir. Bir önceki grafikte gördüğümüz gibi burada da “plan ve program” doküman paylaşımları bir hayli fazladır. Nota doküman paylaşımları ikinci sırayı almışken altyapı paylaşımları da çok yakın bir sayı ile bu kriteri takip etmiştir. Bir önceki grupta olduğu gibi yine eğitim ve öğretim yılı başlangıç tarihlerinde plan ve program doküman paylaşımı arttığını görmekteyiz. Kriterlere uygun toplam doküman sayısı ise önceki gruba göre çok daha az olduğunu görmekteyiz. Plan ve programlara ait resmi dokümanlarda yardımlaşmanın yüksek olduğu görülmüştür. Bu tarz dokümanlara ulaşmak bu ve benzeri gruplarda daha kolay ve hızlıdır.

Grafik 6. Plan ve programlar, nota ve altyapı doküman paylaşımlarının sayısal dağılımına ilişkin durum

(Graphic 6. Situation regarding to numerical distribution of sharing documents of plans, programs, notes and infrastructure)

Grafik 6’da görüldüğü gibi Haydi Müzik Dersi Materyallerini Paylaşalım adlı Facebook grubunda verilen kriterlere uygun 87 doküman tespit edilmiştir. Bu doküman paylaşımlarının yine en fazla sayıda olanı plan ve program paylaşımlarıdır. Fakat bu grafikte gördüğümüz üzere çok yakın bir paylaşım sayısı ile plan ve program doküman paylaşımlarını nota doküman paylaşımları takip etmektedir. Altyapı doküman paylaşımları ise daha az paylaşım ile üçüncü sırayı almıştır. Üç gruba da baktığımızda plan ve program doküman paylaşımları sıralama olarak birinci geldiğini görmekteyiz. Üç grubun ikisinde nota paylaşımları ikinci sırayı yer almıştır.

Tablo 4. Örneklemi oluşturan facebook grupları dokümanlarının sayısal değerleri açısından karşılaştırılması

(Table 4. Comparison of numerical values for documents of facebook groups that create sample)

Dokümanlar	Haydi Müzik Dersi Materyallerini Paylaşalım f	Müzik Öğretmenleri Paylaşım Grubu f	Dersimiz Müzik Paylaşım Grubu f
Plan ve Program	159	16	36
Alt Yapı	107	6	19
Nota	26	7	32
Toplam	292	29	87

Gruplar incelendiğinde plan ve program, altyapı ve notalara dair dokümanlara rastlanmış ve incelenmiştir. Sonuçlara bakıldığında plan ve program dokümanlarının diğer dokümanlara oranla daha fazla paylaşıldığı görülmüştür. Toplam doküman paylaşımı ele alındığında “Haydi Müzik Dersi Materyallerini Paylaşalım” grubunda daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda örneklemi oluşturan Facebook gruplarının müzik eğitimine katkı sağladığı düşünülebilir. Alan uzmanlarının faydalanabileceği, alanına dair farkındalık oluşturması açısından bu mecralar oldukça önemlidir. Bu sebeple alan uzmanlarının bu paylaşım gruplarını daha fazla ve bilinçli kullanması önerilir.

Tablo 5. Müzik eğitimindeki sorunlar ve çözümleri hakkında bilgi edinebilme görüşleri
(Table 5. Problems in music education and solutions about being able to get information)

Müzik Eğitimindeki Sorunlar ve Çözümleri Hakkında Bilgi Sahibi Olmanızı Sağlıyor Mu?	f	%
Hiç Katılmıyorum	7	3.04
Kısmen Katılmıyorum	9	3.91
Emin Değilim	33	14.35
Kısmen Katılıyorum	100	43.48
Tamamen Katılıyorum	81	35.22
Toplam	230	100

Tablo 5’de görüldüğü gibi ankete katılan 230 müzik öğretmeninden 7’si “hiç katılmıyorum” seçeneğini işaretlemişken, 100’ü “kısmen katılıyorum”, 81 kişi ise “tamamen katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Ankete katılan müzik öğretmenlerinin büyük bir kısmı bu ilgili “Facebook Grupları” aracılığı ile müzik eğitimindeki sorunlar ve çözümleri hakkında bilgi sahibi olduğunu düşünmektedir. Facebook’un müzik eğitiminde ki sorunlar ve çözümleri hakkında bilgi sahibi olmaya katkı sağladığı ortadadır. Verilerden anlaşıldığı üzere müzik eğitimcileri, müzik eğitiminde karşılaştıkları çeşitli sorunlar ve çözümleri için bu ve benzeri Facebook gruplarına başvurabilirler. Bu sayede eğitim kalitesinin artacağı düşünülebilir.

Tablo 6. İş ilanları hakkında bilgi edinebilme görüşleri
(Table 6. Opinions on getting information about job advertisements)

İş İlanları Hakkında Bilgi Ediniyor Musunuz? (Özel Ders, Dershanecilik vb.)	f	%
Hiç Katılmıyorum	40	17.39
Kısmen Katılmıyorum	40	17.39
Emin Değilim	55	23.91
Kısmen Katılıyorum	54	23.48
Tamamen Katılıyorum	41	17.83
Toplam	230	100

Tablo 6’da görüldüğü gibi ankete katılan 230 müzik öğretmeninden 40’ı “hiç katılmıyorum”, yine 40’ı “kısmen katılıyorum”, 55’i “emin değilim”, 54’ü “kısmen katılıyorum”, 41’i ise “tamamen katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Ankete katılan müzik öğretmenlerinin bu konu hakkında görüş ayrılığı yaşadığı ortadadır. Sonuç olarak Facebook’un iş ilanları hakkında bilgi edinmeye tam anlamı ile katkı sağlamadığı ortadadır.

Tablo 7. Okulda kullanılan materyaller için alt yapılara ulaşabilme hakkındaki görüşler
(Table 7. Opinions on accessibility of sub-structure for materials used in school)

Okulda Kullandığınız Materyaller İçin Altyapılara Ulaşma Konusunda Yardımcı Oluyor Mu?	f	%
Hiç Katılmıyorum	3	1.30
Kısmen Katılmıyorum	8	3.48
Emin Değilim	18	7.83
Kısmen Katılıyorum	59	25.65
Tamamen Katılıyorum	142	61.74
Toplam	230	100

Tablo 7’de görüldüğü gibi ankete katılan 230 müzik öğretmeninden 3’ü “hiç katılmıyorum” seçeneğini işaretlemişken, 59’u “kısmen katılıyorum”, 142 kişi ise “tamamen katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Ankete katılan müzik öğretmenlerinin büyük bir kısmı bu ilgili “Facebook Grupları” aracılığı ile okulda kullandığımız materyaller için altyapılara ulaşma konusunda sorunlar ve çözümleri hakkında bilgi sahibi olduğunu düşünmektedir. Facebook’un okulda kullandığınız materyaller için altyapılara ulaşma konusunda yardımcı olmaya katkı sağladığı ortadadır. Müzik eğitimcileri bu ve benzeri Facebook grupları sayesinde çeşitli materyallere ulaşabilir ve bunları eğitimde uygulayabilir. Bu sayede de eğitim kalitesi artabilir.

Tablo 8. Meslek hayatında karşılaşılan sorunlara çözüm önerileri alınabilmesi hakkındaki görüşler
(Table 8. Opinions on getting a solution proposal for the solution of problems in professional life)

Meslek Hayatında Karşılaştığınız Sorunlara Çözüm Önerileri Almanıza Yardımcı Oluyor Mu?	f	%
Hiç Katılmıyorum	6	2.61
Kısmen Katılmıyorum	18	7.83
Emin Değilim	46	20
Kısmen Katılıyorum	76	33.04
Tamamen Katılıyorum	84	36.52
Toplam	230	100

Tablo 8’de görüldüğü gibi ankete katılan 230 müzik öğretmeninden 6’sı “hiç katılmıyorum” seçeneğini işaretlemişken, 76’u “kısmen katılıyorum”, 84 kişi ise “tamamen katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Ankete katılan müzik öğretmenlerinin büyük bir kısmı bu ilgili “Facebook Grupları” aracılığı ile meslek hayatında karşılaştığınız sorunlara ve çözümleri hakkında bilgi sahibi olduğunu düşünmektedir. Bu anket sorusu ile Tablo 2’de bulunan anket sorusu benzerlik göstermektedir. Alınan verileri karşılaştırdığımızda ise sorular gibi ortaya çıkan verilerde örtüşmektedir. Anlaşıldığı üzere bu ve benzeri Facebook grupları sayesinde müzik eğitimcileri karşılaştıkları sorunlara çözüm önerileri alabilmektedir. Sonuç olarak Facebook’un meslek hayatında karşılaştığınız sorunlara çözüm önerileri almasını konusunda katkı sağladığı ortadadır.

Tablo 9. Çeşitli eserlerin notalarına ulaşılabilmesi hakkındaki görüşler

(Table 9. Opinions about accessing to notes of various Works)

Çeşitli Eserlerin Notalarına Ulaşabilmenize Yardımcı Oluyor Mu?	f	%
Hiç Katılmıyorum	4	1.74
Kısmen Katılmıyorum	10	4.35
Emin Değilim	23	10
Kısmen Katılıyorum	68	29.57
Tamamen Katılıyorum	125	54.35
Toplam	230	100

Tablo 9’da görüldüğü gibi ankete katılan 230 müzik öğretmeninden 4’ü “hiç katılmıyorum” seçeneğini işaretlemişken, 68’ü “kısmen katılıyorum”, 125 kişi ise “tamamen katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Ankete katılan müzik öğretmenlerinin büyük bir kısmı bu ilgili “Facebook Grupları” aracılığı ile çeşitli eserlerin notalarına ulaşılmasında yardımcı olduğunu düşünmektedir. Facebook’un çeşitli eserlerin notalarına ulaşmada yardımcı olduğu ve katkı

sağladığı ortadadır. Ortaya çıkan verilerin ışığında müzik eğitimcilerinin bu ve benzeri Facebook grupları aracılığı ile çeşitli eserlerin notalarına ulaşabildikleri görülmektedir. Günümüz teknolojisi sayesinde her türlü dokümana internet sayesinde ulaşabilmemiz mümkün hale gelmiştir. Facebook'da sosyalleşmek dışındaki diğer işlevlerinden birine bu özelliği eklemiş durumda.

Tablo 10. Eğitim-Öğretim yıllık planlarına ulaşılabilmesi hakkındaki görüşler

(Table 10. Opinions on access to annual education-training plans)

Eğitim-Öğretim Yıllık Planlarına Ulaşmanıza Yardımcı Oluyor Mu?	f	%
Hiç Katılmıyorum	2	0.87
Kısmen Katılmıyorum	6	2.61
Emin Değilim	14	6.04
Kısmen Katılıyorum	48	20.87
Tamamen Katılıyorum	160	69.57
Toplam	230	100

Tablo 10'da görüldüğü gibi ankete katılan 230 müzik öğretmeninden 2'si "hiç katılmıyorum" seçeneğini işaretlemişken, 48'i "kısmen katılıyorum", 160 kişi ise "tamamen katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Ankete katılan müzik öğretmenlerinin büyük bir kısmı bu ilgili "Facebook Grupları" aracılığı ile eğitim-öğretim yıllık planlarına ulaşmaları hakkında bilgi sahibi olduğunu düşünmektedir. Facebook'un Eğitim-Öğretim yıllık planlarına ulaşılmasına katkı sağladığı ortadadır. Şayet bir önceki alt problemde bulunan grafiklerde bunu açık bir şekilde görmekteydik. Her grafikte birinci sırada gelen Plan ve Program Dokümanları'nda birisi de eğitim-öğretim yıllık planlarıdır. Ankete katılan müzik eğitimcileri önceki alt problemde elde edilen verileri doğrularcasına bu cevapları verdiği düşünülmektedir.

Tablo 11. Facebook gruplarının müzik eğitime ve müzik eğitimcilerine katkı sağlaması hakkındaki görüşler

(Table 11. Opinions about how Facebook groups contribute to music education and music educators)

Bu Ve Benzeri Facebook Gruplarının Müzik Eğitime Ve Müzik Eğitimcilerine Katkı Sağladığını Düşünüyor Musunuz?	f	%
Hiç Katılmıyorum	0	0
Kısmen Katılmıyorum	3	1.30
Emin Değilim	21	9.13
Kısmen Katılıyorum	54	23.48
Tamamen Katılıyorum	152	66.09
Toplam	230	100

Tablo 11'de görüldüğü gibi ankete katılan 230 müzik öğretmeninden kimse "hiç katılmıyorum" seçeneğini işaretlememişken, 54'ü "kısmen katılıyorum", 152 kişi ise "tamamen katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Ankete katılan müzik öğretmenlerinin büyük bir kısmı bu ilgili "Facebook Grupları" aracılığı ile gruplarının müzik eğitime ve müzik eğitimcilerine katkı sağladığı düşünülmektedir. Facebook'un bu ve benzeri Facebook gruplarının müzik eğitime ve müzik eğitimcilerine katkı sağladığını ortadadır. Eğitimcilere sorulan her soruya verilen cevaplar ile bu sorunun cevabını doğrumuştur. Genel olarak baktığımızda bu ve benzeri Facebook

gruplarının müzik eğitimine katkı sağladığı takipçi görüşleri ile kanıtlanmıştır.

Tablo 12. İşlenen derslerde kullanılabilir materyaller için bilgi sahibi olabilmesi hakkındaki görüşler
(Table 12. Opinions about possession of information for materials that can be used in the lessons)

İşlediğiniz Derslerde Kullanılabilir Materyaller Hakkında Bilgi Sahibi Olmanızı Sağlıyor Mu?	f	%
Hiç Katılmıyorum	1	0.43
Kısmen Katılmıyorum	11	4.78
Emin Değilim	22	9.57
Kısmen Katılıyorum	77	33.48
Tamamen Katılıyorum	119	51.74
Toplam	230	100

Tablo 12’de görüldüğü gibi ankete katılan 230 müzik öğretmeninden 1’i “hiç katılmıyorum” seçeneğini işaretlemişken, 77’ü “kısmen katılıyorum”, 119 kişi ise “tamamen katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Ankete katılan müzik öğretmenlerinin büyük bir kısmı bu ilgili “Facebook Grupları” aracılığı ile müzik eğitiminde işlenen derslerde kullanılacak materyaller hakkında katkı sağladığı düşünülmektedir. Facebook’un işlediğiniz derslerde kullanılacak materyaller hakkında bilgi sahibi olmaya katkı sağladığı ortadadır. Bu tabloda bulunan soru ile Tablo 4’de bulunan soru benzerlik göstermektedir. Takipçi görüşlerine ait veriler örtüşmekte olduğu ortadadır. Müzik eğitimcileri bu ve benzeri Facebook gruplarını daha çok kullanabilir ve bu sayede işledikleri derslerde kullanabilecekleri materyallere ulaşabilir. Böylece eğitim kalitesi de artabilir.

Tablo 13. Müzik ile ilgili etkinliklerden haberdar olunması hakkındaki görüşler

(Table 13. Opinions about being informed about music events)

Müzikle İlgili Etkinliklerden Haberdar Olmanızı Sağlıyor Mu? (Konser, Sempozyum, Masterclass Vb. Gibi)	f	%
Hiç Katılmıyorum	8	3.48
Kısmen Katılmıyorum	19	8.26
Emin Değilim	42	18.26
Kısmen Katılıyorum	71	30.87
Tamamen Katılıyorum	90	39.13
Toplam	230	100

Tablo 13’de görüldüğü gibi ankete katılan 230 müzik öğretmeninden 8’i “hiç katılmıyorum” seçeneğini işaretlemişken, 71’ü “kısmen katılıyorum”, 90 kişi ise “tamamen katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Ankete katılan müzik öğretmenlerinin büyük bir kısmı bu ilgili “Facebook Grupları” aracılığı ile müzikle ilgili etkinliklerden haberdar olmalarına katkı sağladığı düşünülmektedir. Facebook’un müzikle ilgili etkinliklerden haberdar olmalarına katkı sağladığı ortadadır. Müzik eğitimcileri bu ve benzeri Facebook gruplarını takip ederek daha fazla müzik ile ilgili etkinliklerden haberdar olabilir.

Tablo 14. Grupta paylaşılan müzik öğretim yöntemlerinden etkilenilmesi ve bu öğretim yöntemlerinin derslerde kullanımına ilişkin görüşler (Table 14. Influence of music teaching methods shared in the group and opinions about usage of these teaching methods in lessons)

Grupta Paylaşılan Müzik Öğretim Yöntemlerinden Etkilenerek Derslerinizde Kullanıyor Musunuz?	f	%
Hiç Katılmıyorum	11	4.78
Kısmen Katılmıyorum	11	4.78
Emin Değilim	35	15.22
Kısmen Katılıyorum	65	28.26
Tamamen Katılıyorum	108	46.96
Toplam	230	100

Tablo 14'de görüldüğü gibi ankete katılan 230 müzik öğretmeninden 11'i "hiç katılmıyorum" seçeneğini işaretlemişken, 65'i "kısmen katılıyorum", 108 kişi ise "tamamen katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Ankete katılan müzik öğretmenlerinin büyük bir kısmı bu ilgili "Facebook Grupları" aracılığı ile grupta paylaşılan müzik öğretim yöntemlerinden etkilenmelerine katkı sağladığı düşünülmektedir. Facebook'un müzik öğretim yöntemlerinden etkilenmelerine katkı sağladığı ortadadır. Bu ve benzeri Facebook gruplarında eğitim ile ilgili videolar yer almaktadır. Bu videolarda müzikte çeşitli öğretim yöntemleri uygulandığı görülmüştür. Eğitimciler bu videolar gibi paylaşımlar sayesinde öğretim yöntemlerinden etkilenip derslerinde kullandığı ortaya çıkarılmıştır.

5. SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

(CONCLUSION, DISCUSSION AND RECOMMENDATIONS)

Örnekleme oluşturan üç grup incelendiğinde amaçlarının benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bu üç grupta müzik eğitimcilerinin kendi aralarında yardımlaşmasına katkı sağladığı ortadadır. Daha fazla müzik eğitimcilerinin bu grupları kullanarak meslek hayatlarında yardımcı olabilir. Bu nedenle müzik öğretmenleri bu grupları bilinçli ve aktif kullanması önerilebilir. İncelemeler sonucunda 3 grupta da video paylaşımı vardır. Bu videoların en fazla paylaşım yapılanı konser videolarının paylaşımlarıdır. Bunun sebebi konser videolarının daha fazla beğeni alıyor olması olabilir. Bu konser videolarının paylaşımlarının da genellikle belirli gün ve haftaların olduğu zamanlarda arttığı görülmüştür. Eğitimciler bu gruplarda videolar paylaşarak yaptıkları işleri sergilemişlerdir. Bu sayede daha geniş kitlelere yaptıklarını izletebilmişlerdir. İnternetin bize sunduğu fırsatlardan biri de budur. Bu videoların bazıları konser, bazıları toplu etkinlik ve bireysel etkinlik, bazıları eğitim, bazıları ise reklam videolarıdır. Genel olarak en çok paylaşım yapılanları konser videolarıdır. Toplu ve bireysel etkinlik videoları bunları izlemektedir. Eğitimcilerin kullandığı bu Facebook gruplarında eğitim videolarının sayısal olarak sondan ikinci sırada olması dikkat çekicidir. Eğitimcilerin daha fazla yaptıkları eğitimlere ilişkin videoları paylaşarak diğer eğitimcileri etkilemesi ve bu sayede mevcut eğitim kalitesinin arttırılması önerilmektedir. Facebook gruplarının bir özelliği ise gruplarda bulunan dokümanları toplu halde görebilmemizdir. Bu sayede dokümanları yılına, türüne ve ismine göre sıralayabiliriz. İncelenen 3 grupta da doküman paylaşımları mevcuttur. Araştırmada örnekleme oluşturan Facebook gruplarının incelenmesi sonucunda en çok paylaşım yapılan doküman paylaşımının plan ve programlara ait doküman paylaşımlarının olduğu görülmüştür. Bu dokümanlar en çok eğitim-öğretim yılının ilk ayında olduğu tespit edilmiştir. Bu çok dikkat çekici bir bulgudur ki diğer aylarda bu plan

ve program dokümanları yok denecek kadar az paylaşım yapılmıştır. Bunun sebebi bu dokümanların eğitim-öğretim yılının ilk ayında talep ediliyor olması olabilir. Bu ve benzeri paylaşımların yapılması eğitimciler arasındaki yardımlaşmaya en büyük örneklerden birisidir. Dokümanlara ulaşma konusunda zorluk yaşayan müzik eğitimcilerinin bu grupları kullanması önerilebilir.

Bu üç gruptan ikisinde en çok paylaşım yapılan ikinci doküman paylaşımı ise nota doküman paylaşımları olmuştur. Müzisyenlerin müziklerini anlatabilecekleri yazı biçimi notalardır ve bunlara ulaşmak her zaman bir müzisyenler için sorun olmuştur. İnternetin bize sunduğu nimetlerden birisi ise birçok nota paylaşım sitelerinin olmasıdır. Fakat bu sitelerin genellikle Türkçe olmayışı ve ücret talep etmesi bizi her an elimizin altında bulunan Facebook'a sürüklemiştir. Bu ve benzeri Facebook gruplarında ise bu konu gündeme gelmiş, insanlar ellerinde bulunan notaları bu gruplarda paylaşarak hiç değilse okullarda çalınabilecek marş ve benzeri okul şarkıları açısından hatırı sayılır bir arşiv oluşmasını sağlamışlardır. Bazı internet sitelerinde aradıkları notayı bulamayan eğitimciler bu gruplar aracılığı ile diğer eğitimcilerden yardım isteyebilmektedir. Bu araştırmada bulunan takipçi görüşlerine ilişkin ankette de bu konuya değinilmiş ve takipçiler Facebook gruplarının bu konu hakkında yarar sağladıklarını belirtmişlerdir. Bu konu hakkında öneri vermek gerekirse, daha düzenli bir nota arşivi için sadece bu konuya hizmet eden Facebook grupları kurulabilir. Anket verilerine sosyal medya üzerinden ulaşılması bu araştırmanın en önemli noktalarından biridir. Bu yol ile daha fazla insana daha kısa sürede ulaşmamıza olanak sağlamıştır. Takipçilere 10 adet soru sorulmuş ve 230 kişi bu soruları cevaplamıştır. Takipçilere sorulan sorulardan ikisi birbiri ile benzerlik göstermektedir. Bu sorulara verilen cevaplar da birbiri ile örtüşmektedir. Buradan hareketle ankete katılan takipçilerin anketi bilinçli cevapladığı söyleyebiliriz. Sorulan soruların neredeyse tamamında bu grupların müzik eğitimcilerine katkı sağladıkları görülmüştür. Yapılan araştırmalar sonucunda teknolojinin gelişimi ve çağımızın değişimi ile hayatımızın vazgeçilmez bir gerçeği olan internet ve bunun hayatımıza soktuğu sosyal medyalardan Facebook'un sosyalleşmek dışında da farklı amaçlarla kullanıldığı ortadadır. Öğretmenler bu sosyal ağı eğitime destek amaçlı kullanarak mesleklerine kolaylık, eğitime olumlu katkı sağlamaktadırlar. Müzik eğitimciler bu sosyal ağda bulunan gruplar altında toplanarak yaptıkları işleri sergilemekte, çeşitli eserlere ait notalar ve altyapılar paylaşmakta, mesleklerinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin öneriler almaktadırlar. Müzik eğitimcilerinin bu ve benzeri birçok katkısı bulunan bu Facebook gruplarını kullanması tavsiye edilebilir. Bu grupları mevcut kullanan müzik eğitimcileri ise daha bilinçli ve aktif kullanması eğitim kalitesini arttıracacağı düşünülmektedir.

NOT (NOTICE)

Bu çalışma 1. Uluslararası Müzik Araştırmaları Öğrenci Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuş ve yeniden yapılandırılmıştır.

KAYNAKÇA (REFERENCES)

- Aydoğan, F. ve Akyüz, A., (2010). İkinci Medya Çağında İnternet. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Kaptan, S., (1981). Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri. Ankara: Rehber Yayınevi.

-
- Pollara, P. and Zhu, J., (2011) Social Networking and Education: Using Facebook as an Edusocial Space. In Proceedings of Society for Information Technology and Teacher Education International Conference, Chesapeake, Virginia ABD.
 - Sencer, M., (1989). Toplum Bilimlerinde Yöntem. İstanbul: Beta Yayın.
 - Sönmez, B., (2013). Sosyal Medya ve Ortaöğretim Öğretmenlerinin Facebook Kullanım Alışkanlıkları. Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
 - Yalın, H.İ., (2015). Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme. Ankara: Nobel Yayın.
 - Yıldırım, A. ve Şimşek, H., (2016). Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
 - Toğay, A., Akdur, T.E., Yetişken, İ.C. ve Bilici, A., (2013). Eğitim Süreçlerinde Sosyal Medyanın Kullanımı: Bir MYO Deneyimi. Akademik Bilişim Konferansı, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.